

“การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ”

นางวนิดา อินทรอำนาจ
วิทยากรชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย

บทความนี้ใช้เพื่อนำออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

รายการเจตนารมณ์กฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
วันออกอากาศวันพุธที่ 1 พฤศจิกายน 2560

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ

ผู้เรียบเรียง : วนิดา อินทรอำนวย*

25 ตุลาคม 2560

บทนำ

“เป็นความลับของทางราชการ ไม่อาจเปิดเผยได้” มักเป็นคำตอบซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐให้แก่ประชาชนที่มาติดต่อขอข้อมูลต่าง ๆ จากหน่วยงานราชการ โดยปราศจากคำอธิบายหรือเหตุผลอื่นใด จนกลายเป็นถ้อยคำล้อเลียนในหมู่ประชาชนทั่วไปในทำนองว่า หากไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลเรื่องใดให้ผู้อื่นทราบ ก็ให้ใช้คำตอบนี้เพื่อตัดบทสนทนาไปจะได้ไม่ต้องอธิบายเหตุผลอะไรกันให้ยืดยาว แนวความคิดเรื่องการปกปิดข้อมูลข่าวสารของราชการนี้มีอยู่เป็นระยะเวลายาวนาน จนกระทั่งในปี 2540 ซึ่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม 2540 เป็นต้นไป ในสมัยรัฐบาล พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ในระบอบประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีโอกาสกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น สมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนา ระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและจะยังผลให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้อีกประการหนึ่งด้วย ประกอบกับสมควรคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อมกัน โดยมีสาระสำคัญของกฎหมาย ดังต่อไปนี้

บทเนื้อหา

1. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 กำหนดบทนิยามคำว่า “ข้อมูลข่าวสาร” “ข้อมูลข่าวสารของราชการ” และ “ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” ไว้อย่างไร

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้ให้นิยามของคำว่า “ข้อมูลข่าวสาร” ไว้ว่า สิ่งที่สามารถสื่อความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูล หรือสิ่งใด ๆ ไม่ว่าการสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีการอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้

ส่วน “ข้อมูลข่าวสารของราชการ” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน ในขณะที่ “ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้ผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

โดยผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่ “หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ศาลเฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี องค์การควบคุมการประกอบวิชาชีพ หน่วยงานอิสระของรัฐและหน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

* วิทยากรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

2. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการตามกฎหมายฉบับนี้ แบ่งประเภทของข้อมูลข่าวสารที่ต้องเปิดเผยและไม่ต้องเปิดเผยไว้อย่างไร

2.1 ข้อมูลข่าวสารที่ต้องเปิดเผยเป็นการทั่วไปอย่างแพร่หลาย ตามมาตรา 7 หน่วยงานของรัฐต้องส่งลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ได้แก่ โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน สรุปลำเนาหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ กฎมติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผน นโยบาย หรือการตีความเฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎเพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

2.2 ข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ตามมาตรา 9 หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีไว้เพื่อให้บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตาม มีสิทธิเข้าตรวจดู ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีค่ารับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษามาตรา 7 (4) แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงในราชกิจจานุเบกษาว่าได้มีการจัดพิมพ์เพื่อให้แพร่หลายตามจำนวนพอสมควรแล้ว ตามมาตรา 7 วรรคสอง สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือโดยมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้ระบุรายชื่อรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย รวมถึงข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

2.3 ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนใช้สิทธิขอตรวจดูเป็นการเฉพาะราย ตามมาตรา 11 หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบต้องจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควร เว้นแต่ผู้นั้นขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

2.4 ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติข้อยกเว้นให้หน่วยงานของรัฐไม่ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จะเปิดเผยมิได้ (มาตรา 14)

2) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (มาตรา 15)

(1) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ เช่น รายงานการสืบสวนเกี่ยวกับกระบวนการก่อการร้าย การจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ รายงานการประชุมลับเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ เป็นต้น

(2) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม เช่น สำนวนที่อยู่ระหว่างการสอบสวนหรือการทำคำสั่ง เป็นต้น

(3) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว เช่น คำสั่งแต่งตั้ง โยกย้ายที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ เป็นต้น

(4) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด เช่น รายงานบันทึกคำพยานในการสอบสวนข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริต ประวัติที่อยู่ฐานะทางการเงินของสมาชิก รัฐบาลและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสมาชิก รัฐบาล เป็นต้น

(5) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร เช่น ประวัติการรักษาพยาบาลคนไข้ เป็นต้น

(6) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น เช่น กรณีที่ผู้มาให้ข้อมูลแจ้งว่าไม่ต้องการให้นำไปเปิดเผยต่อบุคคลอื่น

(7) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ทั้งนี้ คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ แต่ต้องระบุไว้ด้วยว่าที่เปิดเผยไม่ได้เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใดและเพราะเหตุใด และให้ถือว่าการมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นดุลพินิจโดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามลำดับสายการบังคับบัญชา แต่ผู้ขออาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

3. สิทธิของประชาชนตามกฎหมายฉบับนี้ กำหนดสิทธิของประชาชนที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการโดยสรุปมีที่ประการอะไรบ้าง

สิทธิของประชาชนเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการที่สำคัญโดยสรุปมี 7 ประการ ได้แก่

3.1 สิทธิได้รับคำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ (มาตรา 6)

3.2 สิทธิในการเข้าตรวจดู คั่นคว้า ยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐจัดหาข้อมูลข่าวสาร ขอสำเนาหรือการรับรองสำเนาถูกต้องจากหน่วยงานของรัฐ (มาตรา 9 มาตรา 11 และมาตรา 26)

3.3 สิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของตน (มาตรา 17)

3.4 สิทธิในการขอตรวจดูหรือขอสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเอง สิทธิยื่นคำขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนในส่วนที่เห็นว่าไม่ถูกต้องตามที่แท้จริง (มาตรา 25 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม)

3.5 สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองมิให้มีการนำข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่หน่วยงานของรัฐเก็บรวบรวมไปใช้อย่างไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล โดยบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลว่าจะนำข้อมูลไปใช้ในเรื่องใดหรือกรณีใด ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ และมีสิทธิที่จะได้รับทราบว่าการนำข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐนั้นเป็นกรณีที่มีกฎหมายบังคับให้ต้องให้ข้อมูลหรือเป็นกรณีที่น่าจะให้โดยความสมัครใจ (มาตรา 23 วรรคสอง) และในกรณีที่หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ไม่อยู่ในข่ายยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ตามมาตรา 24 หน่วยงานของรัฐจะต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อน

3.6 สิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีพฤติการณ์ ดังต่อไปนี้

- 1) ไม่นำข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 ไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา
- 2) ไม่จัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนตรวจดู หรือไม่ดำเนินการจัดทำสำเนาหรือสำเนาที่มิคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9
- 3) ไม่ดำเนินการจัดหาข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้ยื่นคำขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 11

4) ปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าหรือไม่ให้บริการข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 13
 5) ไม่ได้รับความสะดวกในการใช้สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยไม่มีเหตุอันสมควร
 6) หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ เช่น ไม่ให้คำแนะนำที่ถูกต้องหรือไม่ส่งคำขอให้หน่วยงานผู้จัดทำข้อมูลข่าวสารพิจารณาตามมาตรา 12 , เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่แจ้งให้ผู้มีประโยชน์ได้เสียเสนอคำคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 17, ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ตามมาตรา 23, เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลตาม มาตรา 24, กรณีกระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล โดยฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา 25 (ยกเว้นกรณีตามมาตรา 25 วรรคสี่) , กรณีไม่ส่งมอบข้อมูลข่าวสารประวัติศาสตร์ให้กับหอจดหมายเหตุเพื่อคัดเลือกไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าตามมาตรา 26 เป็นต้น

3.7 สิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสาร ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ได้แก่

- 1) สิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ ตามมาตรา 14 หรือ มาตรา 15 ภายใน 15 วัน นับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (มาตรา 18)
- 2) สิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของผู้มีประโยชน์ได้เสียตามมาตรา 17 ภายใน 15 วัน นับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของหน่วยงานของรัฐ (มาตรา 18)
- 3) สิทธิอุทธรณ์กรณีที่หน่วยงานของรัฐ มีคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลให้ตรงตามคำขอเมื่อบุคคลใดเห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ซึ่งหน่วยงานของรัฐจัดเก็บไว้ไม่ถูกต้องตามที่แท้จริง และได้ยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูล ภายใน 30 วัน นับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร (มาตรา 25 วรรคสี่)

4. วิธีใช้สิทธิตรวจดูข้อมูลข่าวสารของประชาชนต้องทำอย่างไร และ ในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนขอมีเป็นจำนวนมาก กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติอย่างไร

วิธีใช้สิทธิตรวจดูข้อมูลข่าวสาร โดยประชาชนต้องไปแสดงความจำนงกับหน่วยงานผู้ครอบครองข้อมูลโดยตรงในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามควรว่าจะขอข้อมูลข่าวสารอะไร ในกรณีนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2547 เห็นชอบให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่ง ถือเป็นนโยบายสำคัญที่ต้องปฏิบัติในการให้บริการข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว กล่าวคือ 1) ในกรณีมีข้อมูลข่าวสารพร้อมที่จะจัดหาให้ได้ ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็วหรือภายในวันที่รับคำขอ 2) ในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารที่ขอมีเป็นจำนวนมาก หรือไม่สามารรถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน จะต้องแจ้งให้ผู้ขอข้อมูลทราบภายใน 15 วัน รวมทั้งแจ้งกำหนดวันที่จะดำเนินการแล้วเสร็จให้ผู้ขอข้อมูลทราบด้วย

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรียังเห็นชอบให้หน่วยงานที่มีเว็บไซต์นำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประกาศการประกวดราคาและสอบราคา รวมทั้งผลการพิจารณา การจัดซื้อ จัดจ้างในรอบเดือนซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้กำหนดให้เป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงาน และเห็นชอบให้หน่วยงานของรัฐส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 อย่างเคร่งครัด โดยเน้นการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. กรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของผู้ใด เจ้าหน้าที่ของรัฐจะดำเนินการอย่างไร

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 17 บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งให้ผู้ยื่นเสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องให้เวลาอันสมควรที่ผู้ยื่นขอเสนอคำคัดค้านได้ ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ทั้งนี้ ผู้ที่ได้รับแจ้งหรือผู้ที่ทราบว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของตนมีสิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้โดยทำเป็นหนังสือถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องพิจารณาคำคัดค้านและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้คัดค้านทราบโดยไม่ชักช้า **ในกรณีที่มีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้าน** เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นมีได้จนกว่าจะล่วงพ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา 18 คือ ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง หรือจนกว่าคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้แล้วแต่กรณี

6. ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลอย่างไร และในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลมีข้อยกเว้นประการใดบ้าง

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้ให้นิยามคำว่า “บุคคล” หมายถึง บุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติไทยและบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย และมีบทบัญญัติเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ดังนี้

6.1 หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ดังต่อไปนี้ (มาตรา 23)

1) ต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงพอที่เกี่ยวข้องและจำเป็นเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น และยกเลิกการจัดให้มีระบบดังกล่าวเมื่อหมดความจำเป็น

2) พยายามเก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่กระทบถึงประโยชน์ได้เสียโดยตรงของบุคคลนั้น

3) จัดให้มีการพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาและตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้องอยู่เสมอเกี่ยวกับสิ่งดังต่อไปนี้ (ก) ประเภทของบุคคลที่มีการเก็บข้อมูลไว้ (ข) ประเภทของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล (ค) ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ (ง) วิธีการขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารของเจ้าของข้อมูล (จ) วิธีการขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล (ฉ) แหล่งที่มาของข้อมูล

4) ตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่เสมอ

5) จัดระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามความเหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการนำไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล หน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบล่วงหน้าพร้อมกับการขอข้อมูล ถึงวัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลมาใช้ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ และกรณีที่ขอข้อมูลนั้นเป็นกรณีที่สามารถให้ข้อมูลได้โดยความสมัครใจหรือเป็นกรณีมีกฎหมายบังคับ ซึ่งหน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบในกรณีมีการจัดส่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปยังที่ใดซึ่งจะเป็นผลให้บุคคลทั่วไปทราบข้อมูลข่าวสารนั้นได้ เว้นแต่เป็นไปตามลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ

6.2 ข้อยกเว้นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล (เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลตาม มาตรา 24)

โดยหลักแล้วหน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้ เว้นแต่ เป็นการเปิดเผยตามมาตรา 24 ดังต่อไปนี้ (1) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตนเพื่อการนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น (2) เป็นการใช้ข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น (3) ต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น (4) เป็นการให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยโดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลใด (5) ต่อหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามมาตรา 26 วรรคหนึ่ง เพื่อการตรวจดูคุณค่าในการเก็บรักษา (6) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องคดี ไม่ว่าจะเป็คดีประเภทใดก็ตาม (7) เป็นการให้ซึ่งจำเป็นเพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล (8) ต่อศาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริงดังกล่าว (9) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา 24 (3) (4) (5) (6) (7) (8) และ (9) ให้มีการจัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยกำกับไว้กับข้อมูลข่าวสารนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

6.3 สิทธิของบุคคลต่อข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ถ้ากรณีบุคคลใดเห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนส่วนใดไม่ถูกต้องตามที่เป็จริง บุคคลนั้นจะกระทำการอย่างไรได้บ้าง

ตามมาตรา 25 กำหนดไว้ว่า ภายใต้บังคับมาตรา 14 (อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จะเปิดเผยมิได้) และมาตรา 15 (หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือ หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องให้บุคคลนั้นหรือผู้กระทำการแทนบุคคลนั้นได้ตรวจดูหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น

ในกรณีบุคคลใดเห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนส่วนใดไม่ถูกต้องตามที่เป็จริง บุคคลนั้นมีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนนั้นได้ ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาคำขอดังกล่าว และแจ้งให้บุคคลนั้นทราบโดยไม่ชักช้า ถ้าหน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารให้ตรงตามที่มีคำขอผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายใน 30 วันนับแต่วันได้รับแจ้ง

7. กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับการเก็บและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็เอกสารประวัติศาสตร์ไว้ อย่างไรบ้าง

ข้อมูลข่าวสารของราชการที่ไม่ต้องเปิดเผยนั้น เมื่อมีอายุครบกำหนด กล่าวคือ เจ็ดสิบห้าปีสำหรับข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 14 และยี่สิบปีสำหรับข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 15 หน่วยงานของรัฐจะต้องส่งมอบข้อมูลดังกล่าวให้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรหรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่กำหนดใน

พระราชกฤษฎีกา เพื่อคัดเลือกไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้า ในฐานะที่เป็นเอกสารประวัติศาสตร์ ตามมาตรา 26 แต่หากหน่วยงานของรัฐเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น ยังไม่ควรเปิดเผย ก็อาจมีคำสั่ง ขยายเวลากำกับไว้เป็นการเฉพาะราย แต่จะขยายเวลาเกินคราวละห้าปีไม่ได้

8. บทกำหนดโทษ

กำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้ในมาตรา 40 โดยกำหนดโทษสำหรับผู้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการที่สั่งเรียกให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งวัตถุ เอกสาร หรือ พยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณาตามมาตรา 32 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกิน ห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้ ยังกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อจำกัดหรือเงื่อนไข ในการใช้ข้อมูลข่าวสารตามความเหมาะสมที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 41

9. การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้จัดให้มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้บริการข้อมูลข่าวสาร ของราชการในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรแก่สมาชิกรัฐสภา บุคคลในวงงานรัฐสภาและประชาชน ที่มายื่นเรื่องขอรับข้อมูลข่าวสารของราชการ ขอสำเนา หรือสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยมีขั้นตอน ดังนี้

9.1 ผู้ประสงค์จะขอข้อมูลต้องระบุข้อมูลที่ต้องการขอ โดยเขียนคำขอให้เข้าใจได้พอสมควร ว่าต้องการขอข้อมูลข่าวสารใด ส่งถึงสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสำนักงานฯ ได้เปิดช่องทาง สำหรับการขอข้อมูลข่าวสารได้ 4 ช่องทาง คือ

- 1) ทางไปรษณีย์ โดยทำหนังสือเรียนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และส่งมาที่ สำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
- 2) ทางโทรสาร ส่งคำขอมาได้ที่หมายเลขโทรสาร 0 2244 2044
- 3) โดยการยื่นแบบการขอใช้บริการข้อมูลข่าวสารของราชการ ณ กลุ่มงานข้อมูลข่าวสาร ของราชการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท สามเสนใน กรุงเทพฯ 10400
- 4) ทางเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร <http://www.parliament.go.th/gennews/index.php> ซึ่งสามารถทำได้ 2 รูปแบบคือ

(1) โดยการดาวน์โหลดแบบฟอร์ม การขอข้อมูลข่าวสารของราชการ กรอกรายละเอียด ในแบบฟอร์มแล้วส่งทางไปรษณีย์มาที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หรือส่งทางโทรสารหรือนำมายื่น ด้วยตนเองได้ที่กลุ่มงานข้อมูลข่าวสารของราชการ

(2) โดยการกรอกรายละเอียดการขอข้อมูลข่าวสารผ่านแบบฟอร์มขอข้อมูลได้ที่เว็บไซต์ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ

9.2 เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับเรื่องการขอข้อมูลที่มีผู้ขอข้อมูลเข้ามาผ่านช่องทางต่าง ๆ ข้างต้น แล้วก็จะดำเนินการให้บริการข้อมูลข่าวสารตามหลักกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และหลักเกณฑ์ที่ เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และทำหนังสือแจ้ง ผลการพิจารณาข้อมูลให้ผู้ขอข้อมูลทราบต่อไป

บทสรุป/ข้อเสนอแนะ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีหลักการแนวคิด 3 ประการคือ (1) ให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ (2) รับรองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ และ (3) ข้อมูลข่าวสารของราชการเกือบทั้งหมด หรือส่วนใหญ่สามารถเปิดเผยได้ภายใต้หลักการที่ว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” โดยข้อยกเว้นจะมีได้เฉพาะกรณีที่มีกฎหมายกำหนดว่าไม่ต้องเปิดเผยเท่านั้น

โดยสรุปการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามกฎหมายฉบับนี้มี 4 วิธี คือ

(1) เปิดเผยโดยการนำข้อมูลข่าวสารที่กฎหมายกำหนดลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ข้อมูลที่ต้องเปิดเผยโดยวิธีนี้ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างและการจัดองค์กร สรุปอำนาจหน้าที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสาร กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หรือหนังสือเวียนที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎหมายเพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้องและข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด เป็นต้น ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงโดยการตรวจค้นได้จากราชกิจจานุเบกษา

(2) เปิดเผยโดยการตั้งแสดงไว้ในสถานที่ที่หน่วยงานจัดเตรียมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ด้วยตนเอง เช่น ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่กำลังดำเนินการ คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน สัญญาสัมปทาน สัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ มติคณะรัฐมนตรี ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด เป็นต้น ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงโดยใช้สิทธิเข้าตรวจดูได้ด้วยตนเอง ณ สถานที่ที่หน่วยงานกำหนดและจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารนั้นไว้

(3) เปิดเผยตามที่ประชาชนมีคำขอเป็นการเฉพาะราย เป็นข้อมูลข่าวสารของราชการปกติทั่วไป นอกเหนือจากข้อ 1 และข้อ 2 ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงโดยการไปใช้สิทธิขอดูโดยการยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐที่จัดเก็บหรือครอบครองดูแลข้อมูลข่าวสารที่ต้องการขอดูนั้น และ

(4) การเปิดเผยโดยหोजดหมายเหตุแห่งชาติ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสศึกษา ค้นคว้าเป็นการทั่วไป ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนี้ได้ โดยการใช้บริการศึกษาค้นคว้า ณ หोजดหมายเหตุแห่งชาติ สำหรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นเอกสารประวัติศาสตร์

อย่างไรก็ตาม สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในสังคมประชาธิปไตยที่สำคัญประการหนึ่ง เพราะการรับรองสิทธิของสาธารณชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ ถือเป็น การรับรองสิทธิของประชาชนในการที่จะตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐ โดยเฉพาะการดำเนินงานของรัฐบาลและระบบราชการประจำ อันจะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือการบริหารงานในด้านต่าง ๆ ของรัฐ นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างและมอบกลไกในการควบคุมตรวจสอบ และถ่วงดุลการใช้อำนาจของรัฐให้ไว้กับประชาชน เพื่อประชาชนจะสามารถควบคุมหรือตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐ และป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบที่อาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตนได้ด้วยตนเอง (ชาญชัย แสวงศักดิ์, บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสิทธิ์, 2543, น. 1) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองได้อย่างเต็มที่ ทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง ในฐานะพลเมืองผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2541). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์, บรรเจิด สิงคะเนติ, และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสิทธิ์. (2543). การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการกับข้อพิจารณาทางกฎหมายปกครอง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนาศานต์. (สิงหาคม 2541). พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. วารสารกฎหมายปกครอง, เล่ม 17 ตอน 2. 1 - 2.
- “พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540” (10 กันยายน 2540). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 114 ตอนที่ 46 ก หน้า 1-16. สืบค้น 20 ตุลาคม 2560 จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2540/A/046/1.PDF>
- สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. (2549). สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สามเจริญพาณิชย์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). คู่มือการขอรับบริการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์.